

Rapport

Datum: 14 mei 2007

Rapportnummer: 2007/094

Klacht

Verzoeker klaagt over de wijze waarop ambtenaren van het regionale politiekorps Kennemerland hem op 15 maart 2005 hebben bejegend. Hij klaagt er met name over dat die politieambtenaren:

tegen hem pepperspray hebben gebruikt;

bij zijn aanhouding fysiek geweld tegen hem hebben gebruikt;

hem hebben geboeid;

hem die dag van 16.30 uur tot 20.45 uur in het politiebureau hebben ingesloten.

Voorts klaagt verzoeker er in dit verband over dat de beheerder van het regionale politiekorps bij zijn oordeel van 17 juni 2005 dat de klachten ongegrond waren, niet de getuigenverklaring van een derde heeft betrokken.

Beoordeling

Algemeen

1. Op 15 maart 2005 zagen ambtenaren van het regionale politiekorps Kennemerland (hierna ook: de politie) dat verzoeker met de wielen van zijn auto het schuine gedeelte van een rotonde raakte. Zij wilden hem hierop aanspreken, toen hij zijn auto even verderop had geparkeerd. Zij vroegen om zijn rijbewijs, waarna er een schermutseling ontstond. De politie hield verzoeker aan, omdat hij zijn rijbewijs niet ter inzage had afgegeven. In het kader van die aanhouding is pepperspray tegen hem gebruikt en is geprobeerd hem middels een zogenaamde voetveeg naar de grond te werken, wat niet lukte. Met een nekgreep lukte dit wel. Op een gegeven moment werd verzoeker in de transportboeien geplaatst. Omstreeks 16.30 uur arriveerde hij op het politiebureau.

Om 20.45 uur is hij heengezonden. Verzoeker heeft geen beschikking ingevolge de WAHV ontvangen, noch is hij vervolgd voor wederspanningheid. Wel heeft hij een transactie voldaan in verband met het niet ter inzage geven van zijn rijbewijs.

2. Op 20 maart 2005 diende verzoeker een klacht in over het politieoptreden.

3. Op 12 mei 2005 vond een hoorzitting van de klachtencommissie plaats, waarna de korpsbeheerder de klacht bij brief van 17 juni 2005 afdeed, onder verwijzing naar het advies van de klachtencommissie. De korpsbeheerder achtte de klacht niet gegrond.

4. Op 13 januari 2006 wendde verzoeker zich tot de Nationale ombudsman. Een tweetal klachtonderdelen werd niet in behandeling genomen. Het betrof in de eerste plaats

verzoekers klacht over het feit dat hij was aangehouden. De Nationale ombudsman nam dit klachtonderdeel niet in behandeling, omdat verzoeker voor dit feit (het niet ter inzage geven van het rijbewijs) de aangeboden transactie middels betaling had aanvaard. Verder klaagde verzoeker erover dat de politie had gevorderd om zijn rijbewijs te tonen zonder (desgevraagd) de reden daarvoor mee te delen. De Nationale ombudsman zag onvoldoende aanleiding om dit klachtonderdeel verder in behandeling te nemen, nu de politie binnen het kader van haar wettelijke bevoegdheid genoemde vordering mocht doen.

I. Ten aanzien van het gebruik van pepperspray, het fysieke geweld en het boeien

Bevindingen

Visie van verzoeker

1. Blijkens de door verzoeker zowel bij de politie als de Nationale ombudsman ingediende klacht en zijn reactie op de visie van de korpsbeheerder is er volgens verzoeker het volgende gebeurd.

Toen hij op zijn bestemming was gearriveerd, stapte hij uit. De vraag van een agent of de auto van hem was hoorde hij niet. Daarna werd hem al schreeuwend gesommeerd zijn rijbewijs te laten zien. Verzoeker vroeg waarom, omdat hij zich niet bewust was van enige overtreding. Hij kreeg geen antwoord; er werd slechts iets geschreeuwd als: "ik ben van de politie dus je doet wat ik zeg." Direct daarop werd hem gezegd dat hij was aangehouden. Toen hij vroeg waarom zei de agent dat hij mee moest en dat men hem anders ging "sprayen". Toen hij nog in gesprek was met de ene agent over de reden van aanhouding, kwam de andere agent op hem af en begon hem tegen zijn schenen te schoppen. Vrijwel direct werd pepperspray ingezet, waarop verzoeker zijn armen voor zijn ogen hield ter bescherming. Nadat politieversterking was gearriveerd, raakte één agent bijna buiten zinnen toen omstanders - leden van de duivenvereniging met een gemiddelde leeftijd van 65 jaar - vroegen waarom verzoeker met zoveel geweld was aangehouden.

Verzoeker merkte verder op dat hij groot is en een grove lichaamsbouw heeft. Van nature heeft hij een lichaamshouding die kennelijk bedreigend is overgekomen op de politie.

2. Tijdens de zitting van de klachtencommissie gaf verzoeker aan dat hij de toon waarop om zijn rijbewijs werd gevraagd niet acceptabel vond. Hij had overigens het rijbewijs wel degelijk laten zien; hij had het uit zijn portefeuille gehaald en opengeklaapt. De politie had niet gevraagd om het rijbewijs af te geven. Een en ander ging heel snel.

3. Verzoeker vindt - samengevat - dat de politie de hele situatie verkeerd heeft ingeschat. Hij was totaal overrompeld door het aanspreken door de politie. Hij had niet gezien dat de politie naar hem riep, omdat hij met zijn rug naar de politie toestond. Verzoeker benadrukt dat men in de maatschappij steeds mondiger wordt en dat burgers nu eenmaal willen

worden geïnformeerd, zeker in een geval als dit, waarin geen sprake was van een duidelijke verkeers- en/of alcoholcontrole. Juist bij iemand met een postuur als dat van verzoeker moet de politie proberen via verbale communicatie te achterhalen wat de intenties van deze persoon zijn. De politie kan zich immers vergissen in iemands houding. Als bezitter van het geweldsmonopolie moet de politie alles in het werk stellen om geweld te voorkomen. Dat is hier niet gebeurd. Volgens verzoeker is het veeleer zo dat één van de verbalisanten een zeer opvliegend karakter heeft. Juist door slechts te zeggen dat verzoeker moest doen wat de politie zei in plaats van uitleg te verschaffen, is de kans op escalatie vergroot.

(Overige) stukken

4. Uit de mutatie uit het dag- en nachtrapport van de politie van 15 maart 2005 en het op die dag opgemaakte proces-verbaal van bevindingen, alsmede het meldingsformulier geweldsaanwending komt de volgende gang van zaken naar voren.

De politie zag verzoeker over een rotonde rijden met nogal "sportief" rijgedrag: hij reed met behoorlijke snelheid en nam het schuine gedeelte van de rotonde. Mogelijk had hij ook geen gordel om. Toen verzoeker zijn auto had geparkeerd en was uitgestapt, stapte ook één van de politieambtenaren, K., uit en sprak verzoeker aan, die op dat moment wegliep van zijn auto, richting duivenvereniging. Ook toen K. hem vroeg naar zijn rijbewijs bleef verzoeker in eerste instantie weglopen. Op zijn vraag waarom hij zijn rijbewijs moest laten zien, antwoordde K. "omdat ik dat van u vraag en u het dan verplicht bent". Verzoeker zei iets in de trant van dat hij niets met hen te maken had. K. pakte hem bij de arm, waarop de andere politieambtenaar, L., hem zei dat hij zijn rijbewijs moest laten zien en dat hij anders zou worden aangehouden. Verzoeker pakte een mapje. Op dat moment hoorden zij uit de bosjes bij de duivenvereniging een man roepen: "Laat ze maar en kom hierheen" Verzoeker hield het rijbewijs tegen zijn onderbuik, zodat de politie het niet behoorlijk kon inzien. K. pakte het vast, waarop verzoeker het wegtrok en zei dat de politie het toch alleen wou zien. Hierop is verzoeker aangehouden. K. pakte verzoeker bij de arm, die een rukkende beweging maakte in de andere richting en zei dat hij niet meeding. Hij hield vervolgens zijn armen gespannen gebogen en stond met opgepompte borstkas vooruit. Daarna is pepperspray gebruikt. Toen K. verzoekers arm weer wilde pakken begon deze een trekkende of maaiende beweging met zijn armen te maken, waarna weer pepperspray werd gebruikt. Verzoeker bleef weglopen. H. probeerde middels een voetveeg verzoeker naar de grond te werken, wat niet lukte. Verzoeker werd middels een nekklem vastgepakt. Bij het aanleggen van de transportboeien, maaide verzoeker weer wild met zijn armen, waarna hij naar de grond is gebracht. Toen de politie bezig was verzoeker onder controle te brengen, zagen zij meerdere mannen vanaf de duivenvereniging komen aanlopen die hen uitscholden. De politie vroeg vervolgens versterking.

5. In het proces-verbaal van verhoor van verzoeker staat onder meer:

"...Ik stapte uit mijn voertuig en toen zag ik dat er een politieauto achter mij stond. Ik liep naar het gebouw van de duivenvereniging. U zegt mij dat ik door de politie werd aangesproken en gevraagd werd om mijn rijbewijs, echter ik heb niets gehoord, ik liep namelijk al weg van mijn voertuig. (...) Ik zocht, al lopend in de richting van de duivenvereniging naar mijn rijbewijs (...) U vraagt mij waarom ik doorliep. Ik weet niet precies waarom ik dat deed. De agent liep achter mij aan en ik pakte mijn papieren uit mijn linker binnenzak van mijn jas. Mijn rijbewijs zat daar ook tussen. Ik liep intussen gewoon nog door. U zegt mij dat ik werd vastgepakt door de agent en dat er nogmaals werd gevraagd om mijn rijbewijs te laten zien anders zou ik worden aangehouden. Dit heb ik niet gemerkt en niet gehoord. Ik pakte mijn rijbewijs uit het mapje en vouwde hem open en liet het hem zien. Ik heb het rijbewijs niet aan hem afgegeven. De agent wilde het rijbewijs van mij pakken echter ik trok het rijbewijs terug zodat hij er niet bij kon en ik zei tegen de agent dat hij het rijbewijs toch alleen maar wilde zien. De andere agent zei tegen mij dat ik was aangehouden en dat we naar het bureau zouden gaan. (...) Ik vond het een beetje onzin om naar het bureau te gaan. Ik heb mijn schouders opgehaald omdat ik er het belang niet van inzag om mee te gaan. Ik hoorde dat de agenten zeiden dat ik gewoon mee moest komen, anders zou ik gesprayd worden. Ik wilde echter nog steeds het rijbewijs aan ze geven en was niet voornemens om mee te gaan naar het bureau. (...) Vervolgens werd ik van de voorzijde gesprayd. Het ging allemaal heel snel. Ik weet nog wel dat ik wegdraaide en hoorde dat de agenten zeiden dat ik geboeid moest worden. (...) Ik heb geen maaiende of zwaaiende bewegingen gemaakt richting de agenten en ik heb ook geen bedreigingen tegen hun geuit. Ik voelde wel dat ik een schop tegen mijn schenen kreeg met waarschijnlijk de bedoeling om mij naar de grond te krijgen. Ik bleef echter staan omdat ik nog steeds mijn spullen in mijn hand had. Ik draaide weer weg (...). Ik heb ervaren dat ik direct nadat ze zeiden dat ik was aangehouden werd gepepperd..."

6. Een schriftelijke verklaring van een getuige houdt, voor zover hier van belang het volgende in. Hij bevond zich bij de duivenvereniging en zag verzoeker op een afstand van 10 á 15 meter van het duivencomplex stoppen. Verzoeker was al op enige afstand van zijn auto verwijderd, toen de politie aan kwam rijden. Toen één van de politieambtenaren naar hem riep of het voertuig van hem was, antwoordde verzoeker bevestigend. Verzoeker pleegde verbaal noch lichamelijk verzet, hij wilde alleen maar weten waarom de papieren werden gevraagd. Volgens de getuige waren de politieambtenaren al niet in zo'n beste stemming, gelet op de manier waarop zij verbaal en fysiek communiceerden. Zij gingen veel te snel over tot het gebruik van fysiek geweld. De getuige nam waar dat verzoeker tegen de grond werd gewerkt en een knie tegen zijn hoofd gedrukt kreeg, terwijl hij zich absoluut niet verzette. De politie heeft nimmer duidelijk gemaakt waarom verzoeker werd gearresteerd.

7. Volgens het verslag van de hoorzitting van de klachtencommissie heeft politieambtenaar K. aldaar verklaard dat verzoekers houding niet acceptabel was. Door zich los te rukken nadat hij was vastgepakt, pleegde verzoeker verzet. Verder merkte hij op dat de politie

diverse aanhoudingsmethoden heeft geleerd, maar dat pepperspray geen letsel nalaat.

Visie korpsbeheerder

8. Tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman heeft de korpsbeheerder wederom het standpunt ingenomen dat de klacht niet gegrond is. Verzoeker nam van meet af aan een non-coöperatieve houding aan. Er was te voorzien dat hij niet zou meewerken aan zijn aanhouding en zich daaraan zou onttrekken. Het gebruik van pepperspray was dan ook rechtmatig. Voor wat betreft het boeien merkte de korpsbeheerder op dat de redenen voor het boeien waren gelegen in de persoon van verzoeker dan wel de omstandigheden rond hem. De korpsbeheerder merkte nog wel op dat hij het betreunde dat het incident is geëscaleerd, terwijl de intentie van de politie was om verzoeker slechts aan te spreken op zijn gedrag als bestuurder in het verkeer.

Beoordeling

Ten aanzien van het gebruik van pepperspray

9. De Nationale ombudsman heeft reeds bij de opening van het onderzoek naar de klacht aangegeven dat hij geen onderzoek instelde naar de redenen van aanhouding, noch naar de klacht over het niet-toelichten van de vordering om het rijbewijs te tonen. De reden daarvan is dat verzoeker de aangeboden transactie middels betaling heeft aanvaard.

Hij gaat daarom in het hierna volgende uit van de juistheid van de (beslissing tot) aanhouding en oordeelt derhalve slechts over de fase daarna.

10. Behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen heeft een ieder recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam. Dit is neergelegd in artikel 11 Grondwet (zie Achtergrond, onder 2.). Ook in artikel 8 Europees verdrag voor de rechten van de mens (zie Achtergrond, onder 1.) is bepaald dat een inbreuk op ieders recht op respect voor zijn privéleven - waaronder mede wordt verstaan zijn lichamelijke integriteit - moet zijn voorzien bij wet. Het gebruik van geweld betekent een inbreuk op het recht op onaantastbaarheid van het menselijk lichaam. Op grond van artikel 8, eerste lid Politiewet (zie Achtergrond, onder 4.) is een politieambtenaar in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening bevoegd geweld - waaronder het gebruik van pepperspray valt - te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik van geweld verbonden gevaren, rechtvaardigt (het proportionaliteitsvereiste) en dat doel net op een andere wijze kan worden bereikt (het subsidiariteitsvereiste).

11. De lezingen over hoe een en ander precies is gegaan lopen uiteen. Volgens verzoekers verklaring, zoals weergegeven in het proces-verbaal van verhoor was hij niet van plan om mee te gaan naar het bureau, toen hem eenmaal was gezegd dat hij was aangehouden; hij wilde alsnog het rijbewijs aan de politie geven. Hij heeft echter verder

geen fysiek of verbaal geweld gebruikt, hetgeen bevestigd wordt door een getuige. Voor hij het wist gebruikte de politie al pepperspray en ook verder ging het volgens verzoeker heel snel. Hij draaide na het sprayen weg en kreeg toen een schop tegen de schenen.

Volgens de politie maakte verzoeker eerst een rukkende beweging na het eerste vastpakken door een politieambtenaar, waarna hij een dreigende lichaamshouding aannam, die hij echter weer liet varen toen met pepperspray was bedreigd. Nadat verzoeker wederom bij de arm was gevat maakte hij daarop met die arm een trekkende of maaierende beweging, waarna beide agenten pepperspray hebben gebruikt.

12. Er kan niet meer worden vastgesteld wat zich nu precies heeft afgespeeld. Duidelijk is wel dat verzoeker zich niet meewerkend toonde en niet meewilde naar het bureau, maar of hij zich daadwerkelijk heeft trachten te onttrekken is niet geheel duidelijk. Zelfs indien wordt uitgegaan van de lezing van de politie, is de Nationale ombudsman echter van oordeel dat verzoekers opstelling niet zodanig was dat het gebruik van pepperspray was gerechtvaardigd. In dit kader is het volgende van belang. Volgens de Nota van toelichting op de wijziging van de Ambtsinstructie dient de bepaling dat het gebruik van pepperspray goorloofd is om een persoon aan te houden die zich aan de aanhouding tracht te onttrekken, niet dermate ruim te worden geïnterpreteerd dat iedere vorm van passief of actief gebrek aan medewerking aanleiding kan zijn voor het gebruik van pepperspray. Tenzij er concrete aanwijzingen zijn dat de situatie escaleert, verlangen de algemene eisen van proportionaliteit en subsidiariteit dat in de eerste plaats aanhoudings- en zelfverdedigingstechnieken worden aangewend, ook om sterke gewelddadige verdachten of gewelddadige verdachten die onder invloed zijn van alcohol aan te houden. Anders dan één van de politieambtenaren in kwestie heeft aangegeven, worden in de genoemde Nota van toelichting de gevolgen van pepperspray te ingrijpend geacht om op voorhand dit middel in te zetten in plaats van aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden (zie Achtergrond, onder 5.).

13. De Nationale ombudsman vindt dan ook dat er zelfs indien de politie wordt gevolgd in haar weergave van de gebeurtenissen, onvoldoende aanwijzingen waren voor een dermate grote dreiging van een escalatie dat er geen mogelijkheid meer was om eerst andere aanhoudingstechnieken te beproeven, waarbij wordt opgemerkt dat de politie met twee ambtenaren tegenover één verdachte stond. De politie is dan ook te snel overgegaan tot het gebruik van een ingrijpend gewelddadig middel als pepperspray. Volgens het proces-verbaal van bevindingen - direct na de aanhouding opgemaakt - begonnen leden van de duivenvereniging zich eigenlijk pas echt met het geheel te bemoeien, toen de politie verzoeker al min of meer onder controle had. Er is in ieder geval onvoldoende gebleken van aanwijzingen voor escalatie vóór de toepassing van geweld. Door te kiezen voor het gebruik van pepperspray heeft de politie een niet gerechtvaardigde inbreuk gemaakt op verzoekers recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam.

De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk.

Ten aanzien van het gebruik van handboeien en het fysieke geweld

14. Ook deze klacht moet worden beoordeeld aan de hand van het zojuist genoemde recht op onaantastbaarheid van het menselijk lichaam. Ten aanzien van personen aan wie rechtens de vrijheid is ontnomen, is in artikel 15, vierde lid van de Grondwet meer in het algemeen bepaald dat zij kunnen worden beperkt in de uitoefening van hun grondrechten voor zover deze zich niet met de vrijheidsontneming verdraagt (zie Achtergrond, onder 2.). Artikel 22 Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar geeft een ambtenaar onder bepaalde voorwaarden de bevoegdheid een persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd ten behoeve van het vervoer handboeien aan te leggen (zie Achtergrond, onder 5.). De politieambtenaar moet van geval tot geval de afweging maken of de aanwezigheid van veiligheidsrisico's het toepassen van geweld naar redelijk inzicht rechtvaardigt en moet daarbij rekening houden met het gevaar op ontvluchting of het gevaar voor de veiligheid of het leven van de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, van de ambtenaar of van derden.

15. Alhoewel verzoeker in zijn klachten heeft gemeld dat er al vóór het gebruik van pepperspray naar zijn schenen is geschopt, vindt de Nationale ombudsman aannemelijk dat dit pas ná het sprayen is gebeurd en wel in het kader van pogingen verzoeker te boeien (door hem naar de grond te brengen middels een zogenaamde voetveeg). Dit strookt namelijk zowel met hetgeen de politie in diverse stukken heeft gesteld, als met verzoekers verklaring zoals neergelegd in het proces-verbaal van verhoor.

16. De korpsbeheerder, noch de politieambtenaren hebben zich expliciet uitgelaten over de redenen om verzoeker te boeien. Duidelijk was dat verzoeker niet direct coöperatief was, ook niet nadat hij met pepperspray was bewerkt. Zoals hiervoor al is overwogen vindt de Nationale ombudsman het gebruik van pepperspray in dezen niet gerechtvaardigd. Dit geldt ook voor de beslissing om handboeien aan te leggen. Dat verzoeker, die tijdens en na het sprayen kennelijk noch verbaal noch fysiek agressief was, doorliep, vindt de Nationale ombudsman onvoldoende reden om hem dan maar en blijkbaar standaardmatig te boeien. Mogelijk was verzoeker op enig moment door de houding die hij - althans volgens de politieambtenaren - had aangenomen, bedreigend overgekomen. Echter, die houding heeft hij - volgens de politie - vrijwel onmiddellijk laten varen en ook niet herhaald. Kortom, er is te snel gekozen voor een buitengewoon strakke aanpak in alle opzichten. Uit het enkele feit dat verzoeker niet direct meewerkte, kan geen reëel vluchtgevaar worden afgeleid, terwijl het feit dat hij op enig moment kort een min of meer dreigende houding heeft aangenomen niet direct wijst op gevaar voor de veiligheid van de beide politieambtenaren. Daar komt bij dat de reden van aanhouding was gelegen in een strafbaar feit van relatief geringe ernst. Al met al zijn er naar het oordeel van de Nationale ombudsman onvoldoende redenen geweest die het gebruik van handboeien zouden kunnen rechtvaardigen. Hieruit volgt dat ook de met het aanleggen van de handboeien samenhangende acties, zoals het trachten verzoeker middels een voetveeg naar de grond te werken, niet juist was. Het gebruik van handboeien en het daarbij toegepaste geweld

was dan ook eveneens in strijd met verzoekers recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam.

De onderzochte gedraging is niet behoorlijk.

II. Ten aanzien van het ophouden voor verhoor

Bevindingen

1. Verzoeker klaagt er tevens over dat hij veel te lang is vastgehouden op het politiebureau, gelet op het feit waarvoor hij was aangehouden. Bovendien was volgens verzoeker direct alles al duidelijk; men had alle benodigde informatie.

2. In een door de politie overgelegd stuk staan de volgende tijdstippen en daarbij behorende activiteiten genoemd:

- 16:15 PV aanhouding
- 16:42 Vrije mutatie
- 16:48 PV bevindingen
- 17:20 Melding geweld
- 17:40 Melding geweld
- 18:55 Verkl. betrokkene
- 19:04 Verkl. betrokkene
- 20:45 In vrijheidstelling

3. De korpsbeheerder acht de klacht niet gegrond. De tijdsduur van vier uur en een kwartier valt binnen de wettelijke termijn en is volgens de korpsbeheerder ook niet onevenredig lang.

Beoordeling

4. Het verbod van onrechtmatige vrijheidsontneming houdt voor bestuursorganen in dat zij buiten de bij of krachtens de wet bepaalde gevallen niemand zijn vrijheid mogen ontnemen. Artikel 61 Wetboek van Strafvordering bepaalt dat de verdachte die niet in verzekering wordt gesteld, of voor een rechter-commissaris wordt geleid, dadelijk in vrijheid wordt gesteld (zie Achtergrond, onder 3.). De verdachte mag voor ten hoogste zes uur worden opgehouden voor onderzoek.

Ophouden voor onderzoek houdt niet alleen ophouden voor verhoor in, maar ook de tijd waarin wordt overlegd over verder verhoor, nader onderzoek wordt verricht, antecedenten worden nagetrokken om deze eventueel in een nader verhoor aan de orde te kunnen stellen, alsmede voor het nemen van de beslissing of de verdachte kan worden heengezonden, dan wel in verzekering moet worden gesteld of voorgeleid aan de rechter-commissaris. Ook de tijd die gemoeid is met het opstellen van een proces-verbaal van verhoor van de verdachte kan onder "ophouden voor verhoor" worden begrepen. De termijn van zes uur begint te lopen op het moment van aankomst van de verdachte op de plaats van verhoor.

5. Verzoeker heeft ruim vier uur op het politiebureau doorgebracht. Uit het onderzoek is gebleken dat er gedurende de tijd dat hij op het bureau verbleef onderzoekshandelingen zijn verricht. Gelet op het feit waarvoor hij was aangehouden, lag het voor de hand dat eerst het proces-verbaal van bevindingen door de desbetreffende politieambtenaren werd uitgewerkt, alvorens andere ambtenaren dan degenen die verzoeker hadden aangehouden verzoeker omtrent dat feit konden horen. Als begintijdstip van verzoekers tweede verhoor wordt 19:04 uur genoemd. Het daarvan opgemaakte proces-verbaal beslaat enige bladzijden. Aannemelijk is dat het uitwerken daarvan enige tijd heeft gevergd, waarna ongetwijfeld ook nog enig overleg heeft moeten plaatsvinden, alvorens verzoeker in vrijheid kon worden gesteld. Al met al is de Nationale ombudsman van oordeel dat verzoeker daarmee niet langer dan noodzakelijk is vastgehouden voor onderzoek. De betrokken politieambtenaren hebben dan ook niet gehandeld in strijd met het verbod van onrechtmatige vrijheidsontneming.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

III. Ten aanzien van de getuigenverklaring

1. Verzoeker klaagt er ten slotte over dat de korpsbeheerder bij zijn oordeel over de klacht niet de getuigenverklaring van een derde heeft betrokken, waaraan hij in zijn schrijven aan de politie en tijdens de zitting van de commissie voor de politiekachten wél heeft gerefereerd. De getuige was geen goede vriend van verzoeker, maar slechts een kennis. Hij heeft echter een jarenlange ervaring als politiereservist en heeft zelf aangegeven per se een verklaring te willen afleggen, omdat naar zijn mening de verbalisanten hun boekje ver te buiten waren gegaan. Het gaat om een zeer betrouwbare getuige.

2. De op 1 mei 2005 gedateerde getuigenverklaring (zie hiervóór, onder I.6.) bevindt zich in het politieklacht dossier.

3. In de afdoening van de korpsbeheerder, noch in het advies van de klachtencommissie - naar welk advies de korpsbeheerder heeft verwezen - wordt op enigerlei wijze gerefereerd aan deze verklaring.

4. De korpsbeheerder vindt de klacht ook op dit punt niet gegrond. Hij geeft aan dat het zijns inziens voor een buitenstaander moeilijk is om met zuiverheid aan te geven dat een verdachte geen verzet heeft gepleegd, wanneer men niet lijfelijk betrokken is geweest bij een aanhouding of een poging daartoe. De getuige heeft een en ander van een afstand meegemaakt, terwijl de politieambtenaren verzoeker hebben vastgehad. Volgens de korpsbeheerder is de visie van een buitenstaander over het algemeen anders dan de direct bij een zaak betrokkenen.

Beoordeling

5. Het motiveringsvereiste houdt in dat het handelen van bestuursorganen feitelijk en logisch wordt gedragen door een kenbare motivering. Dit brengt mee dat een bestuursorgaan op alle argumenten die bij een besluit een rol kunnen spelen moet ingaan.

6. De korpsbeheerder heeft naar aanleiding van de bij de Nationale ombudsman ingediende klacht aangegeven waarom hij minder waarde hechtte aan de verklaring van de getuige dan aan die van de betrokken politieambtenaren. Echter, in de afdoening van de klacht is nergens te vinden dat de getuigenverklaring is betrokken bij de beslissing op de klacht, laat staan dat uit de uitspraak valt af te laten om welke reden minder waarde werd gehecht aan die getuigenverklaring.

Hiermee is gehandeld in strijd met het motiveringsvereiste.

De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk.

Slotbeschouwing

Verzoeker heeft als automobilist bij het nemen van een rotonde met twee wielen het schuine gedeelte van de rotonde geraakt. Toen de politie hem even later hierop aansprak ontstonden schermutselingen die aanvankelijk betrekking hadden op het tonen van een rijbewijs, maar vervolgens leidden tot het gebruik van pepperspray en het aanleggen van boeien bij verzoeker.

In deze zaak is het gebruik van dit politiegeweld beoordeeld en ten aanzien van het gebruik van pepperspray en het aanleggen van handboeien en het daarbij toegepaste geweld zijn verzoekers klachten gegrond verklaard. Wat in deze zaak opvalt is dat er een vrij snelle en heftige escalatie heeft plaatsgevonden, die aanleiding gevonden heeft in politieoptreden naar aanleiding van een op zich geringe verkeersovertreding van verzoeker. De Nationale ombudsman is van oordeel dat de politie vanuit professioneel handelen in staat moet zijn om escalatie zoveel als mogelijk te vermijden en zo nodig te temperen. In deze zaak blijkt het politieoptreden zelf een niet te verwaarlozen betekenis te hebben gehad voor de escalatie van het conflict. Dat valt ernstig te betreuren.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het regionale politiekorps Kennemerland is gegrond ten aanzien van:

- het gebruik van pepperspray, het gebruik van handboeien en het daarmee gepaard gaande geweld wegens schending van het recht op onaantastbaarheid van het lichaam;

en niet gegrond ten aanzien van:

- het ophouden voor verhoor.

De klacht over de onderzochte gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Kennemerland is gegrond wegens schending van het motiveringsvereiste.

Onderzoek

Op 13 januari 2005 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer P. uit Zandvoort, ingediend door de heer J.E.J. Jansen te Zandvoort, met een klacht over een gedraging van het regionale politiekorps Kennemerland.

Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Kennemerland (de burgemeester van Haarlem), werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de korpsbeheerder verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben.

Daarnaast werd de betrokken ambtenaren de gelegenheid geboden om commentaar op de klacht te geven. Zij maakten van deze gelegenheid geen gebruik.

In verband met zijn verantwoordelijkheid voor justitieel politieoptreden werd ook de hoofdofficier van justitie te Haarlem over de klacht geïnformeerd en in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze kenbaar te maken, voor zover daarvoor naar zijn oordeel reden was. De genoemde hoofdofficier van justitie maakte van deze gelegenheid geen gebruik.

Tijdens het onderzoek kregen betrokkenen over en weer de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen.

Noch verzoeker noch de korpsbeheerder gaf binnen de gestelde termijn een reactie.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie.

1. Verzoekschrift van 13 januari 2006, met aanvullende informatie van 21 januari en 14 februari 2006.
2. Het klachtdossier met betrekking tot verzoekers bij de politie ingediende klacht, waaronder een verslag van de op 12 mei 2005 gehouden hoorzitting van de klachtencommissie en het advies van deze commissie.
3. Standpunt van de korpsbeheerder van 10 mei 2006 met bijlagen, waaronder een mutatie, een geweldsmelding en processen-verbaal.
4. Reactie van verzoeker van 7 juni 2006.
5. Nader standpunt van de korpsbeheerder van 23 augustus 2006.
6. Nadere reactie van verzoeker van 4 oktober 2006.
7. Nadere reactie van de korpsbeheerder van 14 december 2006.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens

Artikel 8

"1. Een ieder heeft recht op respect voor zijn privéleven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie.

2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen."

2. Grondwet

Artikel 11

"Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam."

Artikel 15, vierde lid

"Hij aan wie rechtmatig zijn vrijheid is ontnomen, kan worden beperkt in de uitoefening van grondrechten voor zover deze zich niet met de vrijheidsontneming verdraagt."

3. Wetboek van Strafvordering

Artikel 61 (zoals dit luidde ten tijde van de onderzochte gedraging)

"1. Indien de verdachte niet (...) in verzekering wordt gesteld, noch (...) voor de rechter-commissaris wordt geleid, wordt hij in vrijheid gesteld, tenzij hij op bevel van de officier van justitie of de hulpofficier voor wie de verdachte is geleid of die zelf de verdachte heeft aangehouden, voor ten hoogste zes uren wordt opgehouden voor onderzoek. Tijdens het ophouden voor onderzoek wordt de verdachte gehoord.

(...)

3. Voor de berekening van de (...) termijnen wordt de tijd tussen middernacht en negen uur 's morgens niet meegerekend."

4. Politiewet 1993

Artikel 8, eerste lid

"De ambtenaar van politie die is aangesteld voor de uitvoering van de politietaak is bevoegd in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening geweld te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik van geweld verbonden gevaren, rechtvaardigt en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt. Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf."

5. Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar

Artikel 12a, eerste lid onder a en b

"1. Het gebruik van pepperspray is slechts geoorloofd:

a. om een persoon aan te houden ten aanzien van wie redelijkerwijs mag worden aangenomen dat hij een voor onmiddellijk gebruik gereed zijnd wapen bij zich heeft en dit tegen een persoon zal gebruiken;

b. om een persoon aan te houden die zich aan aanhouding, voorgeleiding of andere rechtmatige vrijheidsbeneming tracht te onttrekken of heeft onttrokken;"

Nota van toelichting op het besluit van 22 maart 2002 tot wijziging van de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar in verband met de invoering van het gewelddadige middel pepperspray:

"De algemene eisen van proportionaliteit en subsidiariteit brengen met zich mee dat slechts een gewelddadig middel mag worden ingezet indien de ernst van de situatie daarom vraagt en er geen ander, minder ingrijpend middel is om de persoon onder controle te krijgen. Het gebruik van geweld is slechts als ultimum remedium toegestaan. Indien in een situatie het gebruik van fysiek geweld tot het gewenste resultaat kan leiden, is de inzet van enig gewelddadig middel derhalve niet geoorloofd. Pepperspray veroorzaakt in het algemeen te veel leed door pijn om als alternatief voor aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden aangewend te worden.

(...)

De bepaling dat het gebruik van pepperspray geoorloofd is om een persoon aan te houden die zich aan aanhouding, voorgeleiding of andere rechtmatige vrijheidsbeneming tracht te onttrekken of heeft onttrokken, dient niet dermate ruim te worden geïnterpreteerd dat iedere vorm van passief of actief niet-meewerken aanleiding kan zijn voor aanwending van pepperspray. Tenzij er concrete aanwijzingen zijn dat de situatie escaleert, verlangen de algemene eisen van proportionaliteit en subsidiariteit dat in de eerste plaats aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden worden aangewend, ook om sterke gewelddadige verdachten of gewelddadige verdachten die onder invloed zijn van alcohol aan te houden. De gevolgen van pepperspray zijn als gezegd immers te ingrijpend om op voorhand het middel in plaats van aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden in te zetten."

Artikel 22

"1. De ambtenaar kan een persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, ten behoeve van het vervoer handboeien aanleggen.

2. De maatregel, bedoeld in het eerste lid, kan slechts worden getroffen, indien de feiten of omstandigheden dit redelijkerwijs vereisen met het oog op gevaar voor ontvluchting, dan wel met het oog op gevaar voor de veiligheid of het leven van de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, van de ambtenaar of van derden.

3. De in het tweede lid bedoelde feiten of omstandigheden kunnen slechts gelegen zijn in:
a. de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, of b. de aard van het strafbare feit op grond waarvan de vrijheidsbeneming heeft plaatsgevonden, één en ander in samenhang met de wijze waarop en de situatie waarin het vervoer plaatsvindt."